

Taqomaki ira na luvemu mai na COVID-19

Na Porokaramu ni iCula ena
iTatarovi ni COVID-19 vei ira na
yabaki 5 ina 11

iCula ni iTatarovi ni COVID-19 vei ira na gone yabaki 5 ina 11

Era rawa ni taqomaki ira na luvedra yabaki 5 ina 11 na itubutubu mai na COVID-19 ena nodra vakalaivi luvedra mera cula ena itatarovi (wainimate vei ira na gone) ena ivakarau ni icula ni wainimate na Pfizer.

Ena vakarauta ga qai sega ni levu sara na ivakarau ni wainimate e vakarautaki vei ira na gone ena icula ni itatarovi na Pfizer

Mera taqomaki vinaka na gone ena vinakati mera cula vakarua. Keitou vakatura me veilutuki me 8 na macawa. Ke gadrevi e rawa ni vakalekalekataki na kena gauna me 21 na siga, kena ivakaraitaki ke qaravi tiko o luvemu na wainimate me kua ni saqata na tikiniyago e vakacurumi i yagona ena veisele vakavuniwai.

E vakatura na Minisitiri ni Bula mera cula ena wainimate na luvemu me taqomaki ira, me taqomaki ira tale ga na wekamu kei ira ena itikotiko mai na COVID-19.

Yaga ni wainimate

Na wainimate e dua na sala bibi mera taqomaki kina na luvemu, me vaka na itataqomaki mai na siga se nomu dara na beleti ni motoka. E taqomaki ira na luveda mai na levu na mate qai tarova na veidewavi ni mate vei ira na wekamu kei ira na itikotiko.

E 12 na icula ni wainimate e soli wale vei ira na gone e Aotearoa, qo e wili kina na vuvu (pertussis), misila kei na polio.

Yaga ni icula ni wainimate ni valuti ni COVID-19

Na nodra cula na luveda yabaki 5 ina 11 ena wainimate ena taqomaki taqomaki ira ena itikotiko ena rawarawa ni dewavi ira na COVID-19 ena vuku ni kedra ituvaki vakatauvimate.

E tawanamaki na kena rawa ni tarai dua na mate na COVID-19. Me vaka ni sega ni tarai ira sara vakabibi na gone na COVID-19, na ivakatakilakila ni mate e tautauvata kei na matetaka, eso era na rairai tauvimate bibi sara se ra curu bibi e valenibula. E rawa ni yacovi ira na gone na mate dredre me vaka na Multisystem Inflammatory Syndrome (MIS-C) ena rawa nira curu bibi kina e valenibula. E rawa tale ga ni yacovi ira na gone ena dua na gauna balavu na kena revurevu (kilai tale ga me COVID e tatara ena dua na gauna balavu), ke sega mada ga ni kaukaua sara na revurevu ni COVID-19.

Me vakataki ira na qase, ke tauvi luvemu na mate na COVID-19 ena rawa nira vakadewataka vei ira eso tale.

Veitaqomaki ni icula ni itatarovi na Pfizer

Na icula na Pfizer vei ira na yabaki 5 ina 11 sa vakatovolei vakavica vei ira na itabagone ena yabaki ni bula qori. E laurai ni sega ni kaukaua sara na kena revurevu, sega ni dede qai tautauvata ga na kena revurevu ena icula tale eso e dau soli vei ira.

E vakaturi na icula vei ira na gone e lako vakaca vei ira eso na kakana. Qo e sega ni vaka eso tale na wainimate, e sega ni tiko ena Pfizer na kakana, gelatin se wainimate me tu dede kina.

Na gaunisala duadua ga ena sega kina ni cula e dua ke mani na lako vakaca sara i yagona (anaphylaxis) na ivakarau ni icula ni itatarovi ni mate na Pfizer se dua na ka e wakivata kei na wainimate qori. Na icula ni wainimate ni gone (paediatric) na Pfizer e vakamura vinaka tale ga na ituvatuva kece e vauca na kena vakadonui me vaka ga na vo ni wainimate e soli vei ira na gone. E vakamuri na veigaunisala taucoko ni kena vakadonui e vauca na kena rawa ni veitaqomaki qai sega ni veivakaleqai.

Nodra vakarautaki na luvemu mera cula ena wainimate

1. Vakauqeti ira na luvemu mera kua ni taqaya.
2. Mera kania se gunuva rawa tu e dua na ka.
3. Na isulu mera dara me rawarawa ni loki cake na liga ni tabadra.

Ke ra rere, era rawa ni kauta e dua na ka mera vakawelei tu kina, me vaka e dua na iyaya ni vakatatalo se talevoni.

Ke mani lako vakaca vei luvemu na icula ena dua na gauna sa oti, mo na tukuna rawa vei koya e veicula, mo veivosaki rawa kei na nomudou vuniwai ni vuvale ni bera ni lai laurai, se veitalanoa kei na dua na daunivakasala ena naba ni Veivuke e vauca na COVID – **0800 28 29 26.**

Veivakadonui

O koya na itubutubu, dauniveisusu se dua e vakadonui vakalawa me na tomani luvemu ena nona lai laurai me uabula e nuitaki e rawa ni vakadonuya mera cula.

Ena gauna ni laurai, o ira na uabula kei ira na gone era rawa ni taroga e levu na taro era vinakata.

Kena revurevu

Me vaka ga e levu na wainimate, ena rairai mosi na tabai luvemu se damudamu, mosi na vanua ni cula se vuvuce. Eso tale na ka e dau yaco, vakalevu ena loma ni dua se rua na siga, e okati kina:

- mosi ni ulu
- matetaka (katakata)
- lomaloma ca (vakila ni via tauvimate), lualua, coka
- wawale ni yago
- sega ni bula vinaka (malumalumu, momosi ni yago).

Qo na veika e dau yaco qai vakaraitaka ni sa cakacaka tiko na wainimate. Ena veivuke vakalevu nodra uqeti mera kua ni yavavala vakalevu qai gunu wai vakalevu.

E bau dredre toka me lako vakaca sara ina yagodra na wainimate ni itatarovi ni COVID-19 na Pfizer qai dau rawa ni yaco ga ena loma ni vica na miniti ni dua e cula oti. Qo na vuna drau na biu kina ena dua na vanua ni veidikevi kei luvemu me rawa ni ratou dikeva na dauniveiqaravi na ituvaki qai tu vakarau me veivuke.

Eso na ivakatakilakila ni kena lako vakaca sara ina yago e okati kina na:

- dredre me cegu vakavinaka
- vuvuce na mata kei na tilotilo
- tavatukituki totolo na uto
- tutubu se milamila na yago taucoko
- boiri na ulu qai malumalumu.

Ke tarai luvemu na ivakatakilakila qo, mo tukuna vei ira na dauniveiqaravi ena kena gauna totolo duadua. Ke o sega ni tiko ena vanua e vakayacori kina na veicula, qirita na 111.

Na Myocarditis se na vuvuce ni uto kei na pericarditis se na vuvuce ni ua ni uto e sega ni dau yaco wasoma ia qo e dua na ituvaki bibi e rawa ni yaco ena icula na Pfizer. Ena gauna e vakatovotovotaki kina na wainimate, e sega ni yaco e dua na ituvaki va qo vei ira na gone yabaki 5 ina 11, ia e bibi me kauaitaki na ituvaki kece e rawa ni yaco vei ira na duidui yabaki ni bula era cula ena wainimate. Ke tarai luvemu tiko na ivakatakilakila qo ena vica na siga se macawa ni sa cula oti, mo kerea nodra ivakasala na vuniwai ena gauna totolo duadua.

iVakatakilakila ni myocarditis kei na pericarditis:

- sega ni bula vinaka, bibi na yago, tadre se mosi na serena
- dredre me cegu vakavinaka
- vakila ni tavatukituki totolo, sega ni yavala vinaka, se pamu kaukua na uto
- via rebo, boiri na ulu se veilecayaki.

Tuvanaka rawa se gole ga kina

Na icula ni wainimate ni COVID-19 e sega ni saumi qai vakarautaki vei keda kece. Ena 17 Januери, o ira na itubutubu se dauniveisusu era rawa ni gole ga ena dua na vanua ni laurai kei ira na luvedra se vakayagataka na **BookMyVaccine.nz** mera rawa ni cula kina ena wainimate e gadrevi ena vanua era dau lai laurai kina, veiqaravi ni bula se vuniwai. Mo nanuma mo digitaka na yabaki ni bula e tiko kina.

Ke o via tuvanaka me laurai e vica na luvemu qai sega ni rawa ni o cakava qori ena internet, o rawa ni qirita na laini ni Veivuke ni Wainimate ni iTatarovi ni COVID ena **0800 28 29 26** (8 na mataka ina 8 na bogi, 7 na siga dua na macawa) keitou na rawa ni tuvanaka vei kemuni qai sauma na taro eso o via taroga.

Era tiko tale ga na daunivakadewa vosa.

O ira na gone e vakaleqai na ituvaki ni yagodra

Na Timi ni Vakaleqai ni iTuvaki ni Yago era veiqaravi mai na Moniti ina Vakaraubuka, mai na 8 na mataka ina 8 na bogi. Era na tokoni iratou na wekamu qai rawa tale ga nira tuvanaka na siga mo dou lai cula kina. Era na tu vakarau mera sauma na nomu vakatataro ena veika e gadreva o luvemu, oka kina na sala ni kena golevi na veiqaravi, sala ni veitosoyaki sega ni saumi, se dua na ituvaki e rawa ni yaco vei luvemu ena vuku ni wainimate.

- Qirita na **0800 28 29 26** qai tabaka 2
- Text sega ni saumi **8988**
- iMeli **accessiblecovidvaccinations@whakarongorau.nz**

Eso tale na kena itukutuku

Mo kila e levu tale na itukutuku kei na isema ni dikevi ni so tale na tikina, rai ena:

Unite Against COVID-19 – Covid19.govt.nz/tamariki

Minisitiri ni Bula – Health.govt.nz/CovidVaccineKids

Te Puni Kōkiri – Karawhiua.nz

Ministry of Pacific Peoples – mpp.govt.nz

O via taroga e dua na taro me baleta na icula ni wainimate ni itatarovi?

Mo veivosaki kei na dua na daunivakasala ena naba ni Veivuke ni iCula ni Wainimate ni COVID – 0800 28 29 26 8 na mataka ina 8 na bogi, 7 na siga ena dua na macawa